

השלמות לשיחות ש"פ יתרו

בסי"א, "בכל המקום אשר אזכיר את שמי גוי":

ויש להוסיף ולקשר גם עם התחלת הפסוק – "מזבח אדמה תעשה

לי":

"(מזבח) אדמה" – מורה על ענין הביטול, כמ"ש "ונפשי כעפר לכל תהי", שזוהי ההכנה ללימוד התורה, "ונפשי כעפר לכל תהי" (ועי"ז) פתח לבי בתורתך".

ו"מזבח אדמה" – מורה שגם הביטול (שלילה) הוא באופן של חיוב, ע"ד ובדוגמת ענינו של "מזבח", כמארז"ל² "מזבח מזיח ומזין מחבב מכפר", היינו, שכולל ענין של שלילה, "מזיח (גזירת רעות מעל ישראל³) ומכפר", ביחד עם ענין של חיוב, "מזין (בזכות הקרבנות העולם נזון, שהקרבנות באים מן המזון וגורמין לו ברכה³) ומחבב (את ישראל אל אביהם³)".

שם, "אבוא" – א' ב' א':

ולהעיר, שסדר זה (א' ב' – מלמעלה למטה, וב' א' – מלמטה למעלה) מודגש גם (עוד יותר) בתיבת "אבא" כפי שהיא בלשון תרגום – "אתא" (א' ת' א'), מאות אל"ף (התחלת האותיות) לאות תי"ו (סוף האותיות), ולאח"ז מאות תי"ו לאות אל"ף.

ויש להוסיף, שאות ב' ("אבא") שהיא אות השני, כוללת גם את כל האותיות שלאח"ז עד לאות תי"ו ("אתא"), שכולם "שניים" לאל"ף.

בסי"ג, שר"ע אדה"ז – הלכות בטעמיהן:

וטעמו של הבית-יוסף שכתב פסקי הלכות ללא טעמים – כיון שהשולחן-ערוך שלו הוא קיצור חיבורו הארוך (בית יוסף) על הטור שבו נתבאר בארוכה טעמי ההלכות (כמ"ש בהקדמתו לחיבורו).

כלומר: הבית-יוסף ואדמו"ר הזקן כתבו שניהם הלכות בטעמיהן, אלא, שהבית-יוסף חילקם לב' חיבורים, ואדמו"ר הזקן עשה מהם חיבור אחד, דבר השלם⁴.

שם, "תשים" מלשון סימה ואוצר:

ויש להעיר ממאמר המשנה⁵ "אמר רבי יוסי בן קסמא פעם אחת הייתי

(4) אף שהשו"ע שלפנינו אינו "דבר השלם",

כיון שחלקים ממנו לא הגיעו לידינו עד היום הזה.

(5) אבות פ"ו מ"ט.

(1) ברכת אלקי נצור כו' (ברכות יז, א).

(2) כתובות יז"ד, ב.

(3) פרש"י שם.

מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד וכו', אמרתי לו, אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם איני דר אלא במקום תורה.. טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" – כמבואר בארוכה במק"א⁶ פרטי הדיוקים בלשון המשנה, כולל גם הביאור בהשייכות לבעל המאמר וכו'.

שם, "תשים לפניהם" – "טעם המיישב תלמודם" גם בפנימיות התורה: ובפרטיות יותר – שגם הענינים דהשגת אלקות באים באופן של הבנה והשגה גם בשכל דנפש הבהמית (גם של אינו-יהודי), ובפרט שכמה עניני אלקות מוכרחים ומחוייבים גם מצד השכל, החל מקיום מציאות הבורא, וכמ"ש הרמב"ם⁷ בנוגע לאברהם אבינו ש"התחיל לשוטט בדעתו.. והי' תמי' היאך אפשר שיהי' הגלגל הזה נוהג תמיד ולא יהי' לו מנהיג, ומי יסבב אותו, כי אי אפשר שיסבב מעצמו, עד שהשיג דרך האמת.. מתבוננתו הנכונה וידע שיש שם אלקה אחד והוא מנהיג הגלגל וכו'".

ולהעיר, שענין זה מודגש גם אצל יתרו – שהתגייר מפני שבא לידיעה והכרה ש"גדול ה' מכל האלקים"⁸.

שם, הוספה בלימוד התורה בכל חד וחד לפום שיעורא דילי': ופשוט, שבזה נכלל גם שאין להסתפק בלימוד ע"ד הרגיל כשיש ביכלתו ללמוד באורך וברוחב ובעומק כו', ועד להוסיף חידוש בתורה, "לאפשא לה"⁹.

ועד כדי כך, שכאשר מסתפק בלימוד שלמטה מזה, ה"ז נחשב לו כביטול תורה – כידוע הראי' מהדין ש"מבטלין תלמוד תורה ובאין לשמוע מקרא מגילה"¹⁰, אף שגם "מקרא מגילה" (מכ"ד ספרי קודש) הוא "תלמוד תורה"¹¹, כיון שה"לימוד" שב"מקרא מגילה" אינו לפי-ערך אופן הלימוד ע"ד הרגיל¹².

שם, והערה 152, הלימוד דטף, החל מקמץ א' ד"אנכי", כללות התורה: ויש לומר, שהתכללות כל התורה כולה בהניקוד דקמץ א' אָ¹³ פועלת בנוגע ללימוד כל התורה – ע"ד ובדוגמת הפעולה דלימוד כל התורה

(6) ביאורים לפרקי אבות (קה"ת) על המשנה.
 (7) הלי' ע"ז פ"א ה"ג.
 (8) יתרו יח, א.
 (9) זח"א יב, ב. תו"א מקץ לט, ד. וראה הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ב ה"ב. וש"נ.
 (10) מגילה ג, א.
 (11) ובפרט שקריאת המגילה היא באופן של הבנה והשגה אצל כאו"א מהשומעים, כולל גם הקטנים, אשר, ההבנה וההשגה שלהם נראית במוחש בהכאת "המן" (ע"י הרקיעה ברגלים
 וכי"ב), ובפרט למנהגו שהכאת המן היא רק כשמוזכרים שמו בצירוף תואר (ספר המנהגים חב"ד ע' 73), שבזה מודגש עוד יותר ההבנה שלהם בשמיעת המגילה שמבחינים בהחילוקים דהמן כו'.
 (12) ראה בית אפרים האו"ח סס"ח.
 (13) להעיר שהניקוד דקמץ א' מובא בסידור (עם דא"ח) שער התקיעות (רמד, ג), אף שבנוגע לתוכן הענין המבואר שם לא נוגע דוקא הניקוד דקמץ א', שלכן נזכרו שם גם אותיות ונקודות אחרות.

כשהתינוק במעי אמו, אף ש"כיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה"¹⁴ (כדי שלימוד התורה יהי ע"י עבודתו ויגיעתו), שזוהי נתינת כח ללימוד התורה בכח עצמו עד לאופן ד"יגעתי ומצאתי"¹⁵, שלא בערך לעבודתו ויגיעתו (כמו מציאה), ועד שבכחו וביכלתו לחדש בתורה, כמ"ש¹⁶ "ותן חלקנו בתורתך", "חלקנו" דייקא, כיון שלכאו"א מששים ריבוא בני"י יש חלק מיוחד בא' מששים ריבוא אותיות ופירושי התורה¹⁷.

ובהמשך לזה יש לעורר ע"ד הצורך לאחרונה להתחזק בהלימוד והחינוך דתינוקות של בית רבן:

ישנם הטוענים שצריכים לחשוב אודות "תכלית" (פרנסה וכו'), ובמילא, יש ללמד גם ענינים אחרים כו'. ומוסיפים לטעון ולהביא רא"י ממארז"ל¹⁸ "הרבה עשו כרשב"י (שתורתו אומנתו) ולא עלתה בידן".

והמענה לזה – בלשון חז"ל¹⁹ – "אל תגעו במשיחי"²⁰, אלו תינוקות של בית רבן! תינוקות של בית רבן שנקראים "משיחי", שמו של מלך המשיח, צריכים להתעסק אך ורק בלימוד התורה, "תורתם אומנתם"!

ובנוגע לה"טענה" ש"הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידן" – הרי, "אתם המעט (מכל העמים)"²¹, ובמילא, צריכים להתנהג כמו ה"מעט", כרשב"י וחבריו!

ובפרט כשנמצאים בסמיכות ממש להגאולה האמיתית והשלימה ע"י מלך המשיח ("משיחי") – שאז תהי' ההנהגה דכל בני"י באופן ד"תורתם אומנתם", ועד ש"לא יהי' עסק כל העולם כולו אלא לדעת את ה' בלבד.. שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (כמ"ש הרמב"ם בסיום וחותם ספרו).

לאחרי סי"ג:

ויש להוסיף ולקשר זה עם עוד ענין שהזמן גרמא – בהמשך לחמשה עשר בשבט ששלימותו ביום הש"ק זה:

חמשה עשר בשבט הוא "ראש השנה לאילן"²², וענינו בעבודת האדם – "האדם עץ השדה"²³, שקאי על "תלמיד חכם" (כדרשת חז"ל²⁴), שזהו"ע דלימוד התורה.

(20) דה"א טז, כב.

(21) ואתחנן ז, ז.

(22) ריש מס' ר"ה.

(23) שופטים כ, יט.

(24) תענית ז, א.

(14) נדה ל, ב.

(15) מגילה ו, רע"ב.

(16) אבות פ"ה מ"כ.

(17) ראה לקו"ש הי"ג ע' 116 ואילך. וש"נ.

(18) ברכות לה, ב.

(19) שבת קיט, ב.

ובזה גופא מודגש ענין התענוג שבלימוד התורה – שהרי ענינו של אילן הוא שמצמיח פירות שהם באופן של הוספה (יותר מהמוכרח לקיום האדם) דתענוג²⁵, ובפרט בהפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, "גפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש"²⁶, כולל גם ההוספה ד"ארץ" הב' ("ארץ חטה ושעורה וגפן גו' ארץ זית שמן גו'")²⁷, שנוסף בענין הרצון – "ארץ" מלשון רצון²⁸ – גם פנימיות הרצון, ענין התענוג.

ויה"ר והוא העיקר – שתיכף ומיד ממש באים כל בני לארצנו הקדושה, "ארץ חטה ושעורה וגפן ורמון ארץ זית שמן ודבש", לירושלים עיר הקודש ולבית המקדש, ושם רואים ה"גפן זהב היתה עומדת על פתח ההיכל כו"²⁹.

בסי"ד, הערה 136, "תשועה והצלה" – חיוב ושליה בהגאולה:

ויש להוסיף ולהעיר מהסדר דביאת המשיח:

תחילה ישנו הענין ד"לחום מלחמות ה' וינצח"³⁰, עד לשלימות הענין ד"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"³¹, דחיית וביטול המנגד ע"י שלייה, ולאח"ז – ענינים של חיוב בלבד, עד ש"לא יהי עסק כל העולם כולו אלא לדעת את ה' בלבד".

ולהעיר גם מב' התקופות דימות המשיח³².

שם, גילוי טעמי (פנימיות) התורה לעתיד לבוא:

ולימוד פנימיות התורה בזמן הזה – גם לאחרי הלימוד והשקו"ט בהבנה והשגה כו' בעניני עשר ספירות, אחדות א"ס, עד לענינים שלמעלה מכל גדר כו', אין זה אלא באופן של טעימה ("טועמי חיים זכו"³³) בלבד.

וכד דייקת שפיר אין זה אפילו "טעימה" לאמיתתה – כיון שטעימה אמיתית היא כמו בגשמיות שטועמים מהמאכל עצמו!

אלא שאעפ"כ שייך לימוד פנימיות התורה בזמן הזה לגילוי פנימיות התורה דלעת"ל, שלכן, נעשית על ידו ההכנה ללימוד פנימיות התורה לעת"ל – בבחינת "אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו"³⁴.

ולהעיר מהשייכות דלימוד פנימיות התורה ליום השבת – כפי שלמדים

(30) רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

(31) זכר"י יג, ב.

(32) ראה לקו"ש חכ"ז ע' 198 ואילך. וש"נ.

(33) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.

(34) פסחים נ, א. וש"נ. – וראה לקו"ת ואתחנן

ו, ג. שה"ש כב, ד. ובכ"מ.

(25) ראה טור ושו"ע אדה"ז או"ח סו"ס רז.

(26) עקב ה, ח.

(27) ונפק"מ לדינא – ש"ארץ בתרא הפסיק

הענין, וכל הסמוך לו חשוב מהמאוחר ממנו לארץ

קמא" (שו"ע או"ח סרי"א ס"ד).

(28) ראה ב"ר פ"ה, ח.

(29) תמיד כט, סע"א. וש"נ.

מהנהגת האריז"ל בלימוד נגלה דתורה ופנימיות התורה בשייכות לימי החול ויום השבת³⁵, שרוב ועיקר הלימוד דיום השבת הוא בפנימיות התורה³⁶.

שם, מלך המשיח עומד על גג ביהמ"ק ומכריז על הגאולה:

ולהעיר, שבמאמר זה מודגש שביהמ"ק כבר בנוי ומוכן, הכתלים וגם הגג כו', באופן שראוי לעמידת אדם, ויתירה מזה – שראוי לעמידת מלך המשיח, שמצד גודל מעלתו צ"ל מקום מכובד כו'.
וכל זה – במעמד ומצב שלפני הגאולה, שלכן, יש צורך בהכרזתו של מלך המשיח (מגג ביהמ"ק) "ענוים הגיע זמן גאולתכם!"

שם, ביאת כל בני לאה"ק, לירושלים, לביהמ"ק ולקד"ק:

ויש לומר עד"ז גם בנוגע להפעולה בכל העולם – ע"פ מארז"ל³⁷ עתידה ארץ ישראל שתתפשט בכל הארצות, וירושלים תתפשט בכל ארץ ישראל, שמזה מובן גם לאידך, מלמטה למעלה – שכל העולם מתעלה ונכלל בארץ ישראל, וארץ ישראל בירושלים, וירושלים בבית המקדש ובית המקדש בקדשים הקדשים.

ויש להוסיף ולהעיר מהשייכות דכל העולם לקדש הקדשים – שבקדש הקדשים נמצאת "אבן שתי", ש"ממנה הושתת העולם"³⁸, ומזה מובן שכל העולם כלול בקדש הקדשים.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה להש"ץ שי' לנגן "יהי רצון כו' שיבנה בית המקדש"].

* * *

טו. כרגיל – יעלו מלמטה למעלה אלה שהכינו קנקני משקה, ויכריזו ע"ד ההתועדויות בקשר עם פעולותיהם – "מצוה לפרסם עושי מצוה"³⁹, ומהם יראו וכן יעשו רבים.

ויה"ר – והוא העיקר – שתיכף ומיד מסתיימת עבודת הגלות, ובמילא, יהיו התועדויות אלה ביחד עם ההתועדות הכי גדולה כאשר "קהל גדול ישוּבו הנה"⁴⁰, "הנה לשון שמחה"⁴¹, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.
[לאחר חלוקת המשקה – התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן ניגון הקפות לאביו הרלו"צ ז"ל, ואח"כ הזכיר אודות אמירת ברכה אחרונה].

(ה"תמים" ח"ב ע' מט. אג"ק אדמו"ר מהור"י צ"צ

ח"ג ע' שכו ואילך. ועוד).

(37) יל"ש ישעי' רמז תקג. ועוד.

(38) יומא נד, ב.

(39) שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א.

(40) ירמ"י לא, ז.

(41) ספרי ופרש"י קרח יח, ח.

(35) ראה טעמהמ"צ להרח"ו פ' ואתחנן.

(36) להעיר מדין פקו"נ בשבת שהוא גדר בשמירת שבת (ראה שיחות דלעיל הערה 27) ששייך לגילוי פנימיות התורה ע"י תורת החסידות – כידוע פתגם רבינו הוקן שגילוי תורת החסידות הוא כמשל שחיקת אבן טובה שבכתרו המלך כדי להציל חייו של בן המלך, שזהו"ע של פקו"נ